

Mezi obranou a rezistencí: osudy hornolanguedockých a východočeských protestantských komunit v 18. století

Abstrakt

Předkládaná dizertační práce podává na základě archivních sond a literatury výsledek komparativního srovnání náboženského života protestantských komunit v 18. století na území východních Čech a Horního Languedoku. Cílem studie je makroanalyticky pojatá otázka náboženské rezistence protestantské menšiny vůči dobovým disciplinačním snahám absolutistického státu. Záměrně zvolené kontrastní poměry z hlediska konfesijní homogenity a z pohledu majetkového a sociálního postavení věřících posloužily jako odlišné výchozí situace, na nichž jsou sledovány rozdíly v rezistenci aktérů. Práce zkoumá existenci a povahu snah o zjednodušení věrouky a úpravu rituálních praktik věřícími a jejich laickými či ordinovanými duchovními. Studie sleduje kombinovanou chronologicko-tématickou linii, jež se pokouší zachytit látku v co nejširší perspektivě, včetně ekonomicko-kulturního kontextu.

První tři kapitoly shrnují a kontextualizují problematiku skrytého protestantství v obou regionech během 17. a především v 18. století. Zatímco v Languedoku došlo k obnově ilegální ovšem fungující presbyteriálně-synodální struktury, ve východních Čechách i zbytku Čech a Moravy, tajní nekatolíci přežívali především díky impulsu saského pietismu pouze na úrovni domácího kultu. Privilegovanými formami náboženského odporu reformovaných skupin byly tajné schůzky věřících s různě rozvinutou či naopak potlačenou formou bohoslužeb, četba evangelické literatury a pokus o uchování přechodových rituálů buď z rukou reformovaných kněží formou církevních úkonů křtů, sňatků a pohřbů nebo formou laiky udržovaných neliturgických zvyklostí. Těmto projevům jsou věnovány tři kapitoly druhého oddílu práce. Sedmá a osmá kapitola nabízí zamyšlení nad mírou důležitosti socio-profesních a geografických poměrů v každodenním životě předtolerančních protestantských komunit. V obou oblastech lze konstatovat existenci zvláštní podoby „horalské spirituality“ věřících, dané nejen rázem krajiny, ale též transponováním biblických symbolů a citátů do každodenních náboženských představ reformovaných. V závěrečné kapitole jsou analyzovány prorocké a sektářské prvky v obou zvolených regionech. Vedle ztráty ordinovaných duchovních přispěly tyto faktory významnou měrou k částečné ztrátě věroučné čistoty věřících, což sehrálo velkou roli a v případě východočeských nekatolíků znamenalo dlouhodobou překážku jejich úsilí po znovuzískání náboženské tolerance.